

Aan

TNT Post
Port betaald
Port payé
Pais-Bas

Sluitingstijd

Je bepaalt: dat is pluis dat is niet pluis
dit hier pluis dat daar niet pluis
vroeger niet pluis nu pluis en straks

vanuit het donker applaus
en je zegt ijdelheid ijdelheid
alles is ijdelheid, je schraapt
(ijdelheid der ijdelheden)
zegt alles is! alles is!
alles is maar wat het is, je schraapt
alles! alles! zeg je ineens
vijf uur is de sluitingstijd van alles

terwijl je nog schraapt: alle al a
applaus vanuit het donker
en je weet niet: pluis of niet pluis

Hélène Gelèns

Uit de bundel Applaus vanuit het donker

Boekhandel Schimmelpennink, Weteringschans 177, 1017 XD, A'dam, tel.0206230961

jubel Bode

Nummer **50**

De Bode is het

huisorgaan van

Boekhandel

Schimmelpennink

Weteringschans 177

1017 XD Amsterdam

Telefoon 020-6230961

www.schimmelpennink.nl

Medewerkers

Marianne Aaldering

René Appel

Ruud Beundermans

Peter Blok

Kees Blijleven

Ad van der Borst

Mirjam Gerretzen

Lex Goes

Kees Helsloot

Hein van de Horst

Titia Jansen

Simone de Jong

Yves van Kempen

Willem Koperdraad

Toon Kool

Gerrit Korthals Altes

Michel Krielaars

Caroline Ligthart

Fatima van der Maas

Nienke Meeter

Jan van Mersbergen

Stan Meuwese

Jan de Nijs

Hannie Oda

Marieke de Ridder

Ton Schimmelpennink

Frans Schouten

Mirjam de Veth

Ton Vink

Ben Weller

Marius van de Westeringh

Frans Woolthuis

Ben Zwaal

Van de Weteringschans

Omslagtekening: Wolf Eriburch

Bode nummer 50??? Jazeker!!!

Door de enorme drukte van alle dag - u begrijpt dat- hadden we het zélf amper in de gaten, maar het is echt waar. U leest hier de vijftigste uitgave van ons Huisorgaan, die telkens weer verschijnt als ie uitkomt of andersom, daar willen we van af zijn.

We zien ons nog zo'n achttien jaar geleden de eerste Bode in elkaar zetten. We hadden een tweedehands A3 copiermachine op de kop getikt en daar gingen we mee aan de slag. We plakten en knipten er een paar honderd in elkaar en die lieten we door buurjongetjes bij onze vaste klanten in de bus doen.

Maar dat apparaat ging kapot en het drukwerk werd uitbesteed aan de copyrette. Ook de buurjongetjes werden ingeruild voor de PTT. De oplage groeide door naar 1300 exemplaren en toen dachten we op enig moment: laten we de ontvangers eens vragen of ze die Bode eigenlijk nog steeds op prijs stellen. Een belletje of een briefje was voldoende.

En toen maakten we de grootste crisis mee in ons bestaan. Van de 1300 ontvangers reageerde slechts de helft! De helft! De andere helft liet niets van zich horen. Dat bedenkt u toch niet. We hebben toen in één klap al die wan-ontvangers uit ons bestand gegooid. Zal lekker wezen. Inmiddels zitten we allang weer op 1300 abonnees en koesteren we uw waarderende reacties. En voor het overige; je moet ook niet alles willen weten.

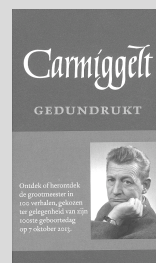
De Bode die u thans in handen heeft is een jubileumnummer met een afwijkende bijzondere inhoud. Wij vroegen al onze vaste en oud medewerkers of zij hun vijf mooiste boeken wilden noemen die zij het afgelopen jaar (of iets langer) hebben gelezen of herlezen. Men kreeg hiervoor slechts 150 woorden de ruimte. Dat is niet veel. Want hoe kun je nou vijf prachtboeken met zo weinig woorden aanbevelen? Maar u zult merken dat velen daar uitstekend in zijn geslaagd. Het leverde een bonte verzameling prachtboeken op. Allemaal 5 ballen!

Wij wensen u veel leesplezier.

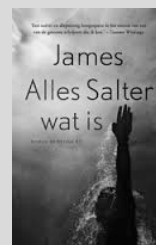
Ton

Boekhouding 2013 (meest verkocht)

Proza

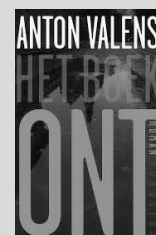
1. Carmiggelt Gedundrukt
2. Williams Stoner
3. Brokken de Vergelding
4. Schmit, Meneer Ibrahim
5. Wieringa Dit zijn de namen
6. Johnson, Treindromen
7. Babel, Alle verhalen
8. Verhulst, Laatkomer
9. Williams, Butcher's crossing
10. Wagendorp, Ventoux

11. Salter, Alles wat is
12. Pessoa, Bedelaar e.a. verhalen
13. Schippers, Voor jou
14. Saramago, Bovenlicht
15. Heijden, Helleveeg
16. Jong, Pier en oceaan
17. Schouten, Palingoproer
18. Starink, Duitse wortels
19. Munro, teveel geluk
20. Carasco Vlucht

21. Baram, Goede mensen
22. Hrabal, Danslessen
23. Tartt, Het puttertje
24. Oz, Onder vrienden
25. Oostrom, Wereld in woorden
26. Barnes, Alsof het voorbij is
27. Coetzee, Kinderjaren
28. Scheffer Alles doet mee
29. Giordano, Menselijk lichaam
30. Knausgard, vader

31. Valens, boek Ont
32. Leeuwen, feest van het begin
33. Lannoye, Gelukkige slaven
34. Schalansky, lessen van mevr.
35. Eggers, Cirkels
36. Forna, Huis met de swchaduw
37. Ottenspeer, bio Hermans
38. Pons, de seizoenen
39. Sjskin, Onvoltooide brieven
40. Gorki, Jeugdherinneringen

41. Bove, Liefde van Pierre
42. Hertmans, Oorlog en terpetijn
43. Illies 1913
44. Zwamborn, duimsprong
45. Zweig, Strijd sergeant Grisja

Poëzie

1. Stitou, Tempel
2. Vrienten, Zwaan kleef aan
3. Vos, Uitzicht genoeg
4. Charms, Tijger op straat
5. Roozendaal, om te janken
6. Wuck, Finse meisjes
7. Zwaal, Oever drinkt oever
8. Heyney, District en circle
9. Baban, Licht onbekend
10. Szymborska, zo is het genoeg

Kinderboeken

1. Joyce, katten van Kopenhagen
2. Erlbruch, Zoen me tot ik spin
3. Geest, Spinder
4. Schutten, raadsel van alles
5. Kleine rijksmuseum
6. Kinney Leven loser
7. Schmit, Pluk van de petteflet
8. Stilton, Fantasia
9. Kleine prins
10. Westra Ik ben je oma niet

Kookboeken

1. Ottolenghi, Plenty
2. Ottolenghi, Jeruzalem
3. Dam Troostpuree
4. Roden, smaken Spanje
5. Flores, Grote wildplukboek
6. Roden, Joodse keuken
7. Boucher, Tutto Risotto
8. Maris, Groentebijbel
9. Oliver, Jamie in 15 minuten
10. Lensink, Dikke Vinazza

Amsterdam boeken

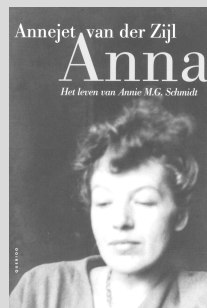

1. Shorto, Amsterdam
2. Grachtenboek
3. Carmiggels, dwalen door A'dam
4. Jordan, Fietsrepubliek
5. Feddes, 1000 jaar A'dam
6. Hell, A'dam voor 5 duiten
7. Daalder, Natuurlijk Amsterdam
8. Grachtenhuizen
9. Hameleers, Kaarten van A'dam
10. Arnoldussen, A'dams lijfied

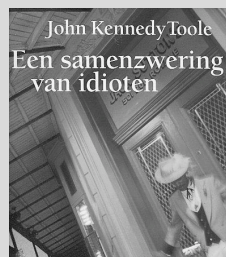
99. Nescio, Verzameld proza
100. Koolemeijer, Zwiigen
101. Swaab, Wij zijn ons brein
102. Szymborska, Uitzicht
103. Mulisch, Ontdekking hemel
104. Saramago, Stad blinden
105. Verboeg, Echt iets voor
106. Grunberg, Onafhankelijk m
107. Laxness, Onafhankelijk m
108. Kapuscinski Reizen Herod.
109. Jong, Hokwerda's
110. Dis, Wandelaar

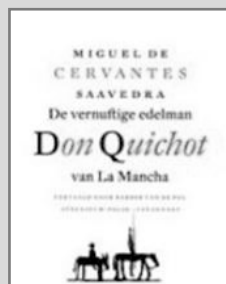
111. Pons, De seizoenen
112. Kopland, geluk is gevaar
113. Visser, laatste dagen
114. Zijl, Sonny boy
115. Siebelink, Bed violen
116. Waal, Haas amberkleurige
117. Auden, Vertel me waarheid
118. Konrad, Amsterdam
119. Vroman, tekenaar
120. Veronesi, ban vader

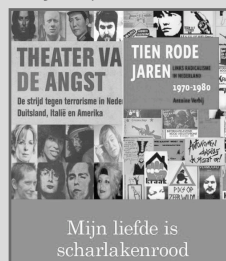
121. Zijl, Anna
122. Binet Hhh
123. Heijden, Tonio
124. Kraslowsky Koe water

125. Toole, Samenw.idioten
126. Carmiggelt, Gedrukt
127. Botshol in beeld
128. Jansen, Moest sneeuwen
129. Meising, Over de liefde
130. Koch, Diner

131. Cervantes, Don Quichotte
132. Loo, de tweeling
133. Fonda, Mijn leven
134. Garcia Llorca, mooiste ged.
135. Lanoye, Sprakeloos
136. Westerman, Ingenieurs
137. Meijer, vasalis
138. Voskuil, Buurman
139. marai, Erisis Eszler
140. Jolivet, beestebnboek

141. Meurs, Liefde scharlakenr
142. Michel, Jacob Zoel
143. Vasalis, Verz gedichten

144. Verhoef, is u A'dammer
145. Tartt, Kleine vriend
146. Yalom, Nietzsches tranen
147. Cossery, Luitaards vallei
148. Hest, Tien tantes
149. Brown, Da Vinci code
150. Grunberg, Joodse messias

151. McCullers, Hart eenzame j.
152. Loon, Dolje weerwolfe
153. Barnes, Alsof het voorbij
154. Dragt, Brief koning
155. Isigawa, Abessijnse kr.
156. Yates, Revolutionary R
157. Rosenboom, Nw man
158. Enzenberger, Telduivel
159. Westerman, Graanrepubl.
160. Oliver Naked chef

161. Jong, Pier en oceaan
162. Veronesi, Kalme chaos
163. Reve/Hermans, brieven
164. Buwalda, Bonita Avenue
165. Slauerhoff, Verz ged.
166. Bassani, Verz. werken
167. Pamuk, Karmozijn
168. Pamuk, Sneeuw
169. Murakami, Norw. wood
170. Kellson, Ban vader
171. Waugh, Wittgensteins

162. Maas, Bio Reve
163. Brokken, de Vergelding
164. Hoeg, Smila's gevoel
165. Tellegen, Trein paviowski
166. Heijden, Huis te Vraag
167. Claudel, Kleine meisje
168. Pamuk, Istanbul
169. Vrieten, Zwaan kleef aan
170. Rosenboom, Zoete mond

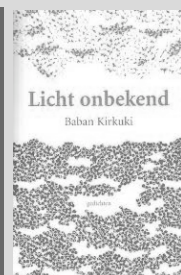
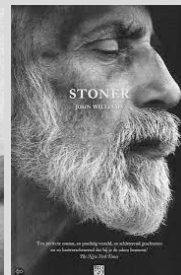
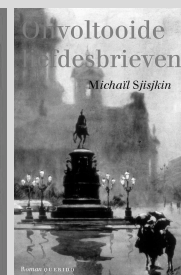

171. Zijl, Jagtlust
172. Allende, Paula
173. Ekman, Zwart water
174. Hoving, Gevleugelde kat
175. Ottolenghi, Plenty
176. Schmidt, Ziezo
177. Tolstoj, Dood Illitsj
178. Ligthart, Russisch water
179. Boekgakov, Meester &
180. Snijders, handige dromer

181. Gogol, Dode Zielen
182. Reybroeck, Congo
183. McEwan, Zaterdag
184. Eco, Begraafplaats Praag
185. MONTAIGNE, Essays

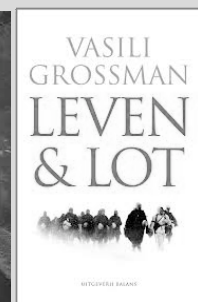
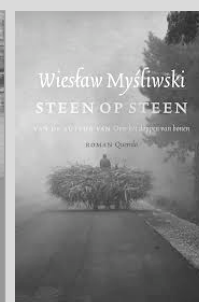
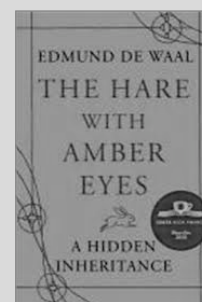
Mijn top 5

Genoten in 2013; stuk voor stuk rugnummers 1.
Maxim Gorki *Jeugdherinneringen*. Wreed, teder mensen-mensenboek. De laatste decennia Rusland van voor de revolutie. '...Met die boeken is het alsof het voorjaar al is aangebroken; de winterramen al verwijderd zijn en de vensters wijd open staan...'
Michail Sjisjkin *Onvoltooide liefdesbrieven*. Twee jonge geliefden. Oorlog en leven van eenvoud in het Rusland van de twintigste eeuw. '...Mijn eigen Sasjka! Welke andere bewijzen voor mijn bestaan heb ik nog nodig als ik gelukkig ben vanwege het feit dat jij er bent, dat jij van me houdt en op dit moment deze regels leest!...'
John Williams *Stoner*. Speelt zich af aan het einde

van de negentiende eeuw. Over het leven van een weinig opzienbarende man, zijn liefde voor literatuur en lesgeven. Hemels schreiend mooi.
Mustafa Stitou Tempel. Poezie. Over de onttoverende wereld. Stitou droeg zijn werk voor in 1 van de literaire salons. Pang. Dat kwam treffend binnen. En dan ook **Baban Kirkuki** genoemd, met zijn bundel *Licht onbekend*. Gedichten voor de ziel. Echt wel.
Carmiggelt Gedrukt. Honderd kronkels. De eerste dateert van 1938, de laatste is van 1980. '...Hij zag zich al gedrukt door Van Oorschot en mompelde: 'Ga ik dan niet teloor, God?...'
Hier heeft de tijd geen vat op gehad.

Mijn top 5

Edmund de Waal: *The hare with the amber eyes*. Omdat hierin het verhaal van een over Europa uitgezwermde Russisch-Joodse familie wordt verteld aan de hand van een zwerfende netsuke-collectie (ivoren knopen voor kimono's). Niet eerder werd de onzin van antisemitisme en achterstelling zo treffend verbeeld.
Michail Sjisjkin: *Onvoltooide liefdesbrieven*. Een Grote Russische Roman, zoals die niet meer worden geschreven. Postmodern liefdesverhaal

over het mogelijke en onmogelijke.
Nir Baram: *Goede mensen*. Jonge Israëlische schrijver laat de banaliteit van het kwaad beter zien dat Hannah Arendt.
Wieslaw Myslowski: *Steen op steen*. Geweldige roman over het Polen tijdens WOII en de stalinistische periode daarna van de hand van een Nobelprijswaardige schrijver.
Vasili Grossman: *Leven en lot*. Aangrijpender zijn de Stalin- en Hitlerjaren niet in literatuur gegoten.

Marianne

Michel Krielaars

Mijn top 5

Mirjam Gerretzen

Godenslaap van **Erwin Mortier** vond ik een geweldig boek. Superieur schrijverschap. Onze zuiderburen zijn niet alleen goed bij het Nationaal Dictee, dat is zeker. Zijn eersteling *Marcel* was al zo'n juweeltje. *Jouw gezicht morgen* van **Javier Marías**, een steengoede trilogie over de menselijke aanleg voor verraad of trouw. Zijn we zelf betrouwbaar? Marías spit net zo lang in de aard(e) van de menselijke geest tot hij heeft gevonden wat hij zocht. *Verhalen* van **Babel**, opnieuw vertaald en uitgegeven door Van Oorschoot, met daarin als hoogtepunt de

verhalen van *De Rode ruiterij*. IJzingwekkend oorlogsleed, verhalen over de Russische ziel. *Congo* van **David Van Reybrouck**. Om de conflicten van het Congo van nu te begrijpen moet je de geschiedenis kennen en Van Reybrouck maakt er een superlitterair en spannend verhaal van. *All that is* van **James Salter**. Nu pas door mij ontdekt, deze heerlijke 'writer's writer'. Alsof je via de Rolling Stones terugkeert naar de blues.

Mijn top 4

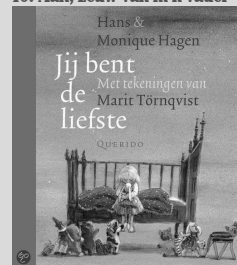
Marius van de Westeringh

Pepijn Lanen, onthoud die naam. Eerst rapper en nu ook als schrijver van *Sjeumig*. Een virtuoze woordspeler, maar met weinig inhoud. Of dat komt, moeten we afwachten. Het herlezen van boeken doe ik zelden, maar toch een paar krakers uit de kast gehaald. *Nooit meer slapen* van **Hermans** heb ik voor mijn eindexamenlijst gelezen en nu dus weer. Wonderlijk dat je nog wel weet dat je het goed vond, maar waarom precies, dat moest worden afgestoft. Ook *Begin van een onbekend tijdperk*, het eerste van 6 delen herinneringen van **Konstantin Paustovsky**

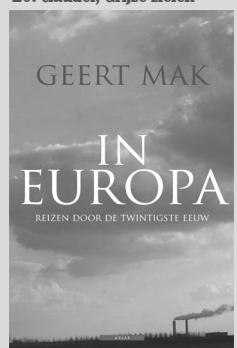
weer ter hand genomen. Dit omdat een recensent over Isaak Babels *Rode Ruiterij* beide schrijvers met elkaar vergeleek. Ze hebben hun te lange loyaliteit aan de Sovjet-Russische machthebbers gemeen en kenden elkaar en elkaars zwakheden goed. Maar wat een verschillende schrijvers! *Babel* wordt al cynischer en grijpt steeds meer terug op al woestere archetypes. Paustovsky blijft dicht bij de mensen die hij beschrijft, hij blijft van ze houden. Het wordt tijd voor de andere 5 delen.

Onze best verkochte 185 boeken in de de afgelopen twintig jaar!

1. Schmitt, Meneer Ibrahim
2. Marai, Gloed
3. Bernieres Kapitein Corelli
4. Mak, Kleine gesch. A'dam
5. Rosenboom, Publ. werken
6. Jonker, Ik herhaal je
7. Said, Ali en Nino
8. Tomasi, Tijgerkat
9. Rowling, Harry Potter
10. Mak, Eeuw van m'n vader

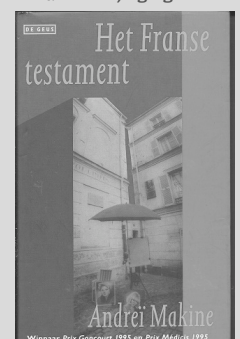

11. Hagen, Jij bent de liefste
12. Mortier, Marcel
13. Saint-Exupéry, kleine prins
14. Tellegen, Bijna iedereen
15. Isler, Prins West Avenue
16. Voskuil, Het Bureau
17. Bauer, Selma het schaap
18. Baricco, Zijde
19. Schlink, voorlezer
20. Claudel, Grijze zielen

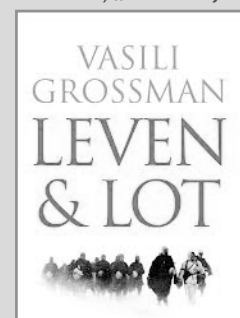

21. Mak, In Europa
22. Mance Post, Lied maan
23. Mak, gedoemd kwetsbaar
24. Herzberg, Doen en laten
25. Holzwarth, Over mol die
26. Coetzee, In ongenade

27. Mercier, nachttrein Lissab.
28. Wieringa, Joe Speedboot
29. Oz, verhaal liefde en duist.
30. Grossman, Zigzagkind

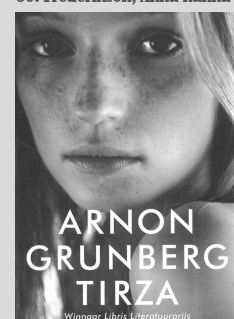
31. Makine, Franse testament
32. Ruebsamen, Lied en de waarh
33. Hosseini, Vliegeraar
34. Lobel, Bij ul thuis
35. Tellegen, Misschien wisten
36. Aarts, Domweg gelukkig
37. Iff & Petrov, Twaals stoelen
38. Multatuli, Max havelaar
39. Ville, Zondagen Jean Dezert
40. Haddon, Wonderbaarlijke

41. Grossman, Leven en lot
42. Esqueivel, Rode rozen
43. Verhulst, helaasheid
44. Andrade, Liefde natuurlijk
45. Foer, Alles is verlicht
46. Dam, Dedikkevandam
47. Coninck, Gedichten
48. Mak, Hoe God verdween
49. Scholten, Morgenster
50. Japin, Schitterend gebrek

51. Dante, Goddelijk komedie
52. Shalev, Vier maaltijden
53. Lewinsky, Familie Meyer
54. Williams, Stoner
55. Gaarder, Wereld Sofie
56. Ik voel me zo heppie
57. Glastra van loon, passievr.
58. Mak, Engel Amsterdam
59. Baar, Jacob Olie
60. Frederikson, Anna hanna

61. Grunberg, Tirza
62. Wigman, Thing of beauty
63. Grunberg, Figuranten
64. Wise, 5 Brandweermann.
65. Franzen, Vrijheid
66. Enquist, Bezoek lijfarts
67. Draaisma, Leven sneller
68. Hageman, A'damboek
69. Enter, Grip
70. Wieringa, Dit zijn namen
71. Bassani, Fini Contini's
72. Oort, Kat in de stad
73. Zalou, Schaduw wind
74. Brink, Over het water

75. Szymniborska, Einde begin
76. Palmen, Vriendschap
77. Preussler, Meester zwarte m
78. Campert, Dagboek poes
79. Schmidt, Pluk Pettellet
80. Grunberg, Blauwe maandag

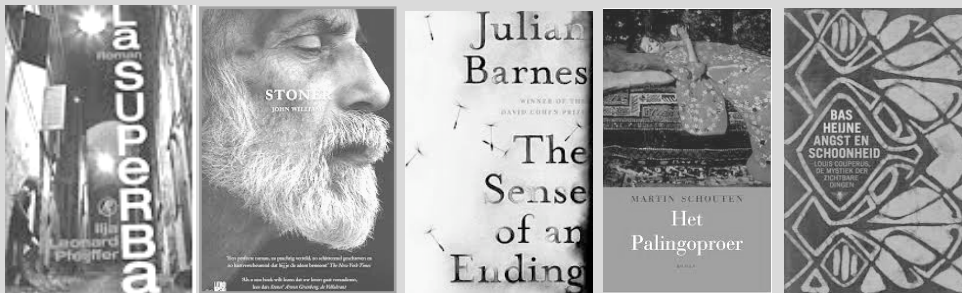
81. Mersbergen, Overkant n.
82. Reve, Boek Violet en dood
83. Suskund, Het parfum
84. Palmen, I.M.
85. Schubert, Monkie
86. Vasalis, Oude kustlijn
87. Mortier, Godenslaap
88. Giordano, Priemgetallen
89. Dekkers, De Iari
90. Enmerik, Mischa's koorts

91. Nescio, Dichtertje
92. Hemmerechts, Taal zonder
93. Mitchell, gele taxi
94. Voskuil, Moeder Nicolien
95. Houellebecq, Elementaire
96. Dis, Indische duinen
97. Hikmet, Mensenlandsch.
98. Thijsen, Kees de J.

Mijn top 5

Gerrit Korthals Altes

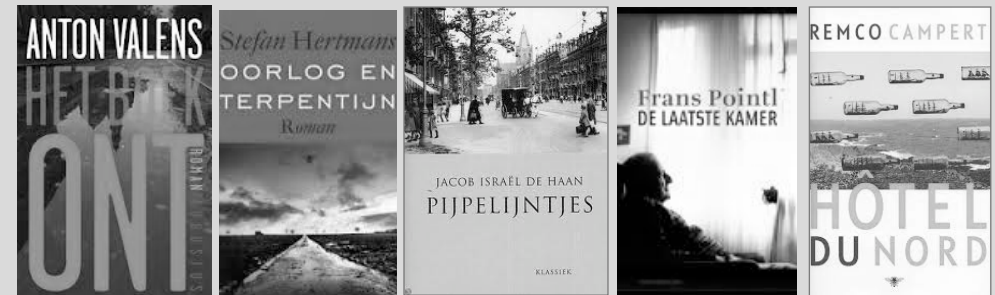

Wie Genua kent en wie Genua niet kent, wie nog nooit iets van **Ilja Leonard Pfeijffer** heeft gelezen of al een fan is leze *La Superba*. Een aanstekelijk boek, een verhaal te gek voor woorden. *Stoner* van **Williams** natuurlijk ook. Herontdekt na 45 jaar. Nu pas een succes. Sympathieke verliezers zijn dierbaar. En dan die zo indringende kleine roman van **Julian Barnes** *The sense of an Ending*. Over de betrouwbaarheid van het geheugen. De onbetrouwbare herinneringen van een onopvallende man.

Martin Schouten schreef een spannende kleine roman over de laatste tien jaar van de 19e eeuw in Amsterdam *Het Palingoproer*. De Tachtigers, het theater, het opkomend socialisme, liefde en politiewerk. Als Couperus liefhebber heb ik genoten van **Bas Heyne's** *Angst en Schoonheid*. *Louis Couperus, de mystiek der zichtbare dingen*. Een meesterlijk geschreven essay over onze grootste romanschrijver dat Couperus dichtbij brengt zodat je hem meteen weer wilt herlezen.

Mijn top 5

Mirjam de Veth

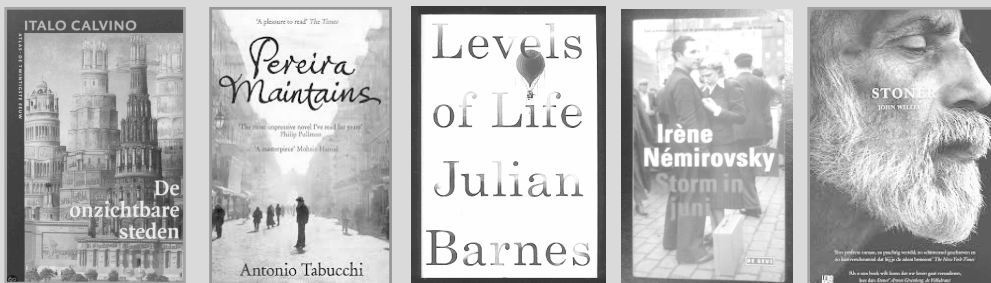
TREURIGE MANNEN

In willekeurige volgorde: **Anton Valens**; *Het Boek Ont*. Zelfhulpgroep voor mannen met postangst; Valens toont stuntelige levens. Maar licht. Met mededogen. Mededogen ook bij **Stefan Hertmans** in *Oorlog en terpentijn*. Een klein leven in de slagschaduw van de Grote Oorlog; troost van de kunst. Zinnenstrelende taal en beelden. Pratende ouders: 'de beurtzang van een grote bromvlieg en een tortelduif, waardoor hij vredevol in slaap kon vallen.' Minder veilig is het in de kamer van Joop en Sam in **Jacob Israël de Haan**; *Pijpelijntjes*. De

spanning tussen de twee vrienden die geen gelieven mogen heten dampst je tegemoet. Ook geen lachebekje: **Frans Pointl**; *De laatste kamer*. Je balanceert tussen ongemak en ontroering. In zijn verpleeghuiskamer met een 'uit zijn krachten gegroeid kinderledikant' schrijft Pointl zich een uitweg uit de aftakeling. Tot slot: **Remco Campert**; *L'Hôtel du Nord*. Een nieuwe Campert is altijd feest. Hoofdpersoon probeert te verdwijnen uit eigen leven. Tevergeefs. Onderwerp doet denken aan Emmanuel Bove, Le Pressentiment.

Mijn top 5

Ruud Beundermans

Onzichtbare steden van **Italo Calvino**. Absolute top. Marco Polo vertelt aan Dsjengiz Kahn over alle steden die hij heeft bezocht, maar eigenlijk is het toch vooral één stad waar zijn hart naar uitgaat: Venetië. *Pereira maintains* van **Antonio Tabucchi**. Literair criticus van een krant in Lissabon raakt verstrikt in de fascistische politiek van Salazar rond 1938. Sinds ik *Levels of live* van **Julian Barnes** heb gelezen, ben ik gek op luchtballonnen en vooral

ook de mogelijkheid om van verschillende hoogten naar beneden te kijken. *Storm in juni* van **Irene Némirovsky**. Over de vlucht van zes miljoen Fransen in juni 1940 wanneer de Duitsers oprukken naar Parijs. Ieder voor zich en hopelijk voor de rijke Parij-zenaars houdt God vooral van hen. Plotseling zijn al onze mooie manieren verdwenen. En dan *Stoner* van **John Williams** al was het maar omdat ik straks niet de enige wil zijn die het boek niet heeft genoemd.

Mijn top 5

Yves van Kempen

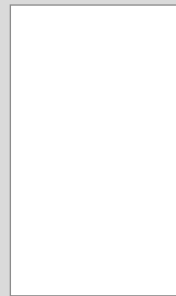
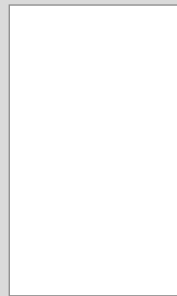
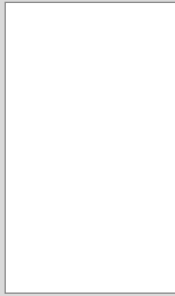

Tom Lanoy. *Sprakeloos*. Een aangrijpende ode aan zijn moeder die door een beroerte haar spraak verloor. De roman ontleent zijn overtuigingskracht aan zijn tomeloze fantasie, flamboyant taalgebruik en lenigheid van stijl. **Vasili Grossman**. *Leven & Lot*. Het majestueuze epos over de Slag om Stalingrad gevat in een weergaloos verbeeldend vertellen waar elke geschiedschrijving het nakijken bij heeft. **P.C. Hooft**. *De gedichten*. De magistrale taalvirtuositeit van de Amsterdamse patriciër en rederijker maakt deze verzamelbundel sonnetten, liederen en emblemata tot een streling voor het oog en een lust voor het oor.

Niets dan zonde. Een caleidoscopische bundeling erotische lyriek waarin een nauwelijks bekend Arabisch cultuurgood wordt ontsluit. De vertaling ervan door Hafid Bouazza zit vol verrassende taalvondsten en kent een grote klankrijkdom en zinnelijkheid. **Jacq Vogelaar**. *Over kampliteratuur*. Een even indrukwekkende als meeslepende studie over de literaire nalatenschap van de Duitse en Russische kampen. Geschreven vanuit het perspectief dat de kern van elk kampverhaal een vorm van talig verzet is.

Mijn top 5

Toon Kool

Vallende stilte

‘Je sloeg een boek open, las en als de gedichten zich voor je ontsloten, verdiende je het, deden ze dat niet, dan verdiende je het niet’, schrijft Knausgaard. Met deze zin in mijn hoofd was de keuze voor 5 boeken onmogelijk. De romans van Claudel en Murakami of de korte verhalen van Munro benaderden de afgelopen jaren weliswaar het kwetsbare van de dichtkunst, maar voor de broodnodige eeuwigheid raad ik u toch Kouwenaar aan met de verzamelbundel ‘vallende stilte. Voor de ‘gedichtverdieners’ onder u :

vrienden, hoe wij die zomer daar zaten op die eivolle berg tussen lege graven

hoe wij daar zaten bevroren in hitte één blauwe seconde, ontvreemd voor een later

en hoe de cicaden de goden voorspraken tienduizend vleugels alsof zij er waren

en hoe de dingen eenzelviger werden goden en doden eischalen scherven

en hoe het nu herfst is en wij daar maar zitten ook als wij elders in scherven liggen –

Mijn top 5

Ben Zwaal

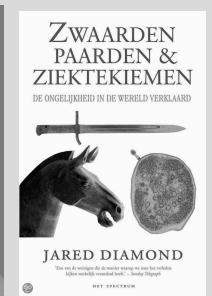
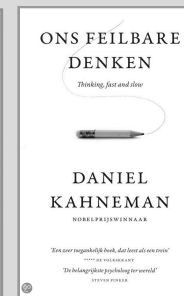
GEROEMD KWINTET.

Naar Whitebridge, een roman van **Erik Lindner**, waarmee de dichter blijkt ook een held prozaïst te zijn. Een moedige zoektocht van een jongen, tussen Scheveningen en Schotland in de buurt van het Loch. De dichtbundel *Ondoden* van **Jan Kuijper**. Die sonnetten gaan open en dicht, open en dicht, en in hun oesteren veranderen ze voortdurend. Van **Miek Zwamborn** *De duimsprong*. Speelt voor- namelijk in de Zwitserse Alpen en aan de Engelse Zuidkust. Versmelting van mensen en gesteenten, rivieren en bliksem, leed en lief. *De Boerenoorlog* van **Martin Bossenbroek**.

Nauwkeurige beschrijving van de Zuid-Afrikaanse en geopolitieke (krijgs)geschiedenis. Niet beperkt tot de eigenlijke Boerenoorlogen maar laat ook de uitwerking zien op heden en toekomst in Zuid-Afrika **Mathijs Deen** met *De Wadden*, een geschiedenis. Die geschiedenis vanaf de laatste ijstijd tot heden is zo aanstekelijk geschreven dat de keuze niet moeilijk is: ga er niet heen, blijf thuis. IJver op de vaste wal voor het behoud van stilte en leegte opdat een nieuwe Deen of Thijssse of Plinius over tweeduizend jaar daar nog steeds van kunnen verhalen.

Mijn top 5

Peter Blok

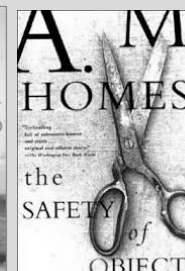

De vijf boek die de afgelopen vijf jaar een antwoord gaven op de meest prangende vragen des levens waren *De menselijk Conditie* van **Hanah Arendt** waarin zij glashelder uiteenzet waarom de mens er met zichzelf vandoor ging met de uitvinding van de Homo Faber. *De Zwarte Zwaan* van **Taleb** die laat zien dat de geschiedenis niet lineair verloopt van A naar B maar veeleer meandert van nergens naar niets waarbij irrationaliteit een grotere rol speelt dan we vaak denken hetgeen ook door **Kahneman** in *Ons Feilbare Denken* overtuigend wordt aangetoond

maar dan ten aanzien van het individuele handelen dat overigens grotendeels is gebaseerd op simplificaties van de werkelijkheid, door **Vaihinger** geduid als de *Filosofie van het Alsof* maar dat er desondanks ook nog wel sprake is van enige regelmaat en orde in al deze chaos en verwarring laat **Diamond** zien in *Zwaarden, Paarden en Ziektekiemen* waarin duidelijk wordt gemaakt dat samenlevingen in de loop der tijd worden gevormd op basis van de geografische omstandigheden.

Mijn top 5

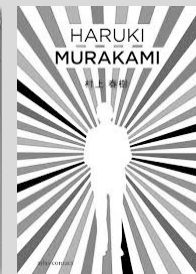
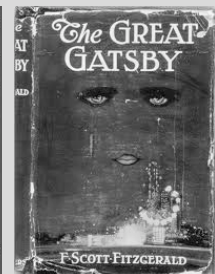
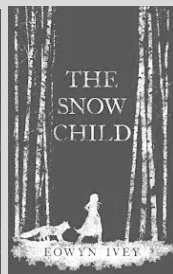
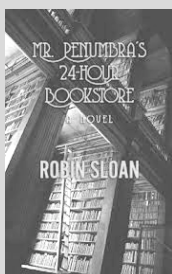
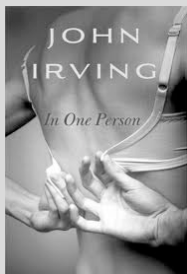
Caroline Ligthart

In *Iemand, niemand en honderdduizend* van **Luigi Pirandello** hoort een 28-jarige man dat zijn neus scheef staat. Over een zelf dat niet blijkt te bestaan. Schitterende afbraak van schijnzekerheden. Je gaat je automatisch afvragen of je je eigen trekken wel zo goed kent en inschat. In *De meester en Margarita* van **Michail Boelgakov** dans je met de duivel, waan je je in het rijk van Pontius Pilatus en vlieg je mee op een bezem om je geliefde te redden. Fantastisch vervreemdende wereld.

Sandro Veronesi schreef met *Kalm chaos* de meest ontroerende slotpagina's ooit. **A.M. Homes**, *The safety of objects*. Alleen al om de titel. Maar vooral om het verhaal Looking for Johnny, waarin een ontvoerde jongen wordt teruggebracht door de dader omdat hij niet aan de verwachtingen voldoet. **Gaétan Soucy**. *Het meisje dat te veel van lucifers hield*, niet om de titel, maar om de afgesloten wereld waarin een broer en zus zich bevinden als hun wrede vader dood in zijn slaapkamer blijft liggen.

Mijn top 5

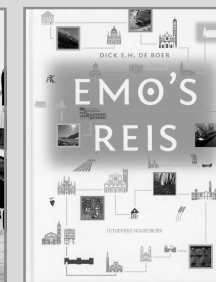

Het meest indrukwekkende boek dat ik de laatste tijd las, is ongetwijfeld *In one person* van **John Irving**. Over hoe moeilijk het kan zijn gewoon te zijn wie je bent. Een moedig boek. Daar zijn schrijvers voor! Ik hou van originaliteit en fantasie, maar niet van new age, dus dat is zoeken. Heerlijk vond ik *Mr Penumbra's 24 hour bookstore*, gevonden in collega boekwinkel Mr B's Emporium of Reading Delights (Bath). Wat een origineel enthousiast boek over de angst voor teloorgang van het papieren boek! *The snow child* van **Eowyn Ivey**

balanceert prachtig op de grens van waar en niet waar en dat lekker in Alaska rond 1920. Voordat de film in beeld kwam herlas ik *The great gatsby* van Scott Fitzgerald (ook al 20's) en was weer danig onder de indruk. Hoe dromen kunnen tegenvallen. Die film daar hoefde ik niet meer heen. Net begonnen aan de nieuwe Murakami en dat is vast de 5de titel van deze lijst. Proost!

Simone de Jong

Mijn top 5

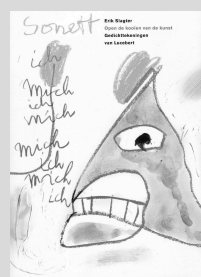
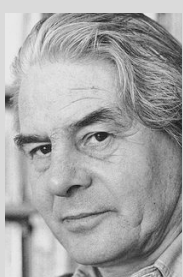

Vijf jaar en slechts vijf boeken. Als biografie-correspondent van de Schimmelpenninkbode beweeg ik mij in het domein van de niet verzonnen literatuur. Op zoek naar de grenzen van dit gebied noem ik voor dit 5-jaren-overzicht graag boeken waarvan de boekhandelaar niet weet in welke kast hij ze moet plaatsen. *HhhH* van **Laurent Binet** is geen gewone biografie van Reinhard Heydrich, maar een speurtocht van de auteur naar de confrontatie tussen een edelgermaan en zijn executeurs in 1942 in Praag. Ook *De vergelding* van **Jan Brokken** is meer een verslag van de zoektocht van de schrijver

dan een beschrijving van een verzetsdaad in Rhoon in 1944. De biografie van dit lustrum is de levensbeschrijving van *Aleid Truijens* over de schrijver **F.B. Holtz**, de tekenaar met slechte ogen, de trombonist met slechte longen en de schrijver van een trefzekere pen op het niveau van Nescio. Lees ook over *Theun de Vries*, de schrijver, de communist en de historicus, die moeite had deze drie kwaliteiten uit elkaar te houden: zijn leven was een revolte volgens **Jos Perry**. En tenslotte volg *Emo's reis*, de abt op weg naar Rome in 1212, en doe zijn tocht als moderne toerist na in 2014.

Stan Meuwese

Mijn top 5

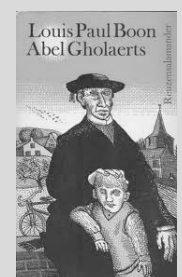

De woorden rijkdom en Komrij lijken te veel op elkaar om toevallig te kunnen zijn, getuige *In liefde bloeyende* en *Trou moet blijken*. Geniet opnieuw van zijn pil over poëzie *Tussen hemel en aarde* (2013, vg), gulzig en haastig geschreven. Grotere variëteit aan stemmingen, inzichten, wendingen, invallen en grappen niet eerder gezien. Eerder schreef Komrij: 'domheid...haar gezicht heeft verbrand.' en daarmee zijn we bij Lucebert op de Nederlandse taalschat, (De Weideblik, Varik, 2012). Erik Slagter, *Open de kooien van de kunst*,

gedichttekeningen van Lucebert, (De Weideblik, Varik, 2012). Lucebert, *drukwerk voor anderen*, idee in inleiding Ton de Boon en Huug Schipper, tekst Paul van Capelleveen (De Weideblik, Varik, 2012). Mijn top vijf van WFH: 1) mandarijnen op zwavezuur, 2) De donkere kamer van Damocles, 3) *Nooit meer slapen*, 4) *Onder professoren*, 5) *Uit talloos veel miljoenen*. **Mustafa Stitou**, *Tempel*, waarin het gedicht 'Groet'.

Kees Helsloot

Mijn top 5

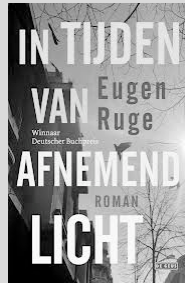
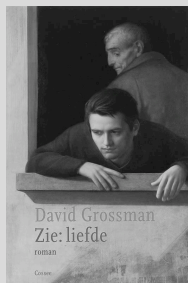
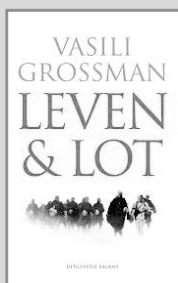
Abel Gholiaerts van **Louis Paul Boon**. Schaamteloos romantische kunstenaarsroman, losjes gebaseerd op het leven van Van Gogh. Oorspronkelijk bedoeld als tweeluik, maar Boon heeft het tweede deel nooit geschreven. 'Het leven is geen boek. Nergens begint het. Het is hier en daar en ginder, en alles gebeurt tegelijk.' *De helaasheid der dingen* van **Dimitri Verhulst**. Alleen al vanwege de titel bij verschijnen blind 5 ex. gekocht om er 4 weg te geven. Beginnend schrijver ontworstelt zich aan zijn alcoholistische familie.

Naar de overkant van de nacht – **Jan van Mersbergen**. Carnaval in Venlo. Had je gedacht. Pure literatuur. Jan van Mersbergen leidt je ondanks alle drank met vaste hand door de nacht. *De engel Esmeralda* van **Don DeLillo**. Schitterende verhalenbundel, geschreven tussen 1979 en 2011. Wie zo veel kan zeggen met zo weinig woorden is een grootmeester. Alle verhalen zijn even bevreemdend als onontkoombaar. *Jongensjaren* van **J.M. Coetzee**. Schrijvende jeugdhervormingen van Coetzee. Beklemmend en ontroerend.

Jan de Nijs

Mijn top 5

Hannie Oda

Oorlog is gruwelijk maar ik kan niet ontkennen dat veel boeken die erover gaan, prachtig zijn.

TWEDE WERELDOORLOG:

Vasily Grossman: *Leven & lot* (De schrijver is een Russische historicus, maar ook filosoof, psycholoog en socioloog en zó vertelt hij deze oorlog; voor mij staat hij als een ster bovenaan), en die andere **Grossman, David:** *Zie: liefde*. Aan de titel kun je al zien dat een deel van het boek als een woordenboek is vormgegeven. Hij is een meester in fictie waar de werkelijkheid

indringend uit oprijst, en meester in het vertellen van verhalen.

KOUDE OORLOG: DDR:

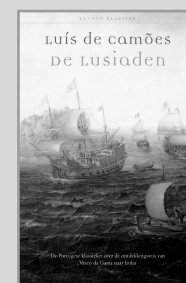
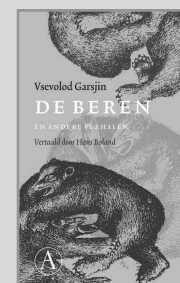
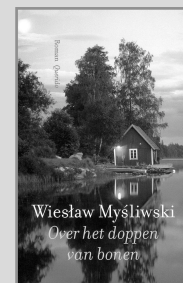
De toren van **Uwe Tellkamp**, en *In tijden van afnemend licht* van **Eugen Ruge**. Heel verschillend van toon; de eerste is rijk geschreven, de ander sober.

ULTIEME VRIJHEID:

Joost Conijn die zijn eigen vliegtuig bouwt, zijn diepste angst overwint en naar Afrika vliegt, dwars door verboden luchtruim en landt in gebieden waar bijna niemand komt.

Mijn top 5

Ton Vink

Elk boek dat ik lees krijgt een geschiedenis, een associatie, zijn plaats in de tijd. Meestal hangt de waardering af van het moment, mijn stemming en gemoedstoestand. Sport kent klassementen, de cultuur vraagt om waardering en erkenning. Uit vijf talen kies ik vijf boeken die de afgelopen vijf jaar mijn bewondering, mijn verbazing en mijn aandacht hebben afgedwongen: Frans, **Albert Cohen**, *De uitverkorene van de heer*, veel te lang mee gewacht om dit oeuvre te lezen. Pools, **Wiesław Myśliwski**, *Over het doppen van bonen/ Steen op Steen*. Jaren geleden hebben vrienden me deze auteur aangeraden. Vertaler Karel Lesman heeft zijn werk voortreffelijk toegankelijk gemaakt.

Russisch, **Vsevolod Garsjin**, *De Beren*.

Vooraf vanwege de uitstekende vertaler, zonder de nieuwe vertalingen van Achmatova, Poesjkin of Babel te vergeten.

Portugees **Luis de Camões** *De Lusiaden*.

Dit 'christelijke' heldenepos wordt begrijpelijk en leesbaar en zeer boeiend door de uitgebreide en gedetailleerde annotaties van Arie Pos.

Nederlands, **Lucebert**, *Ik ben een gemanteerde saxofonist*. Hoe kun je naar de ICP box luisteren zonder Lucebert tegen je aan te drukken?

Verplichte toefgift: Hebreeuws: **David Grossman**, *Uit de tijd vallen*. Tijdloos

Mijn top 5

Hein van de Horst

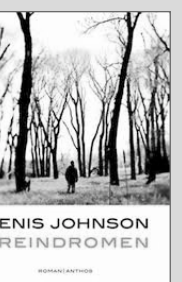
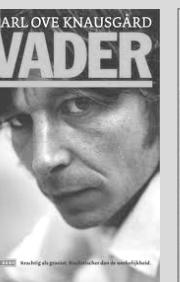
Sylvia Nasar, *De wil tot welvaart*. Tegen de achtergrond van industriële revolutie in Engeland beschrijft Nasar hoe sindsdien onder economen als Engels, Marx, Friedman, Keynes, Schumpeter, Marshall, Galbraith en Sen steeds meer het idee postvatte dat de mensheid materiële omstandigheden kan beheersen. A page turner! **Gregor von Rezzori:** *Memoires van een antisemiet*. Een fascinerend boek met een ongemakkelijke titel. De schrijver vertelt in een eigenzinnige stijl zijn avonturen tijdens de periode voor de tweede wereldoorlog. **Claude Lévi-Strauss**, *Triestheid der Tropen*

Een subliem reisverslag over het Amazonegebied. Een filosofische exploratie of een intellectuele zwerftocht.

Vincent Gounod, *François Mitterrand*. Gounod beschrijft uiterst boeiend het leven van de ambitieuze van Mitterrand: de jeugd-jaren in een burgerlijk milieu, de extreem-rechtse studententijd, het kronkelende pad naar het verzet, de blitz-carrière als jongste minister en tot slot president. **Ernest Hemingway**, *Dag en nacht feest*. Eén van de mooiste boeken van Hemingway, waarin hij het leven van expats in het Parijs van de jaren twintig beschrijft.

Mijn top 5

Kees Blijleven

Javier Marias met de trilogie *Jouw Gezicht Morgen*, meanderende volzinnen over wat er zich afspeelt in de krochten van de ziel. Het ritme van de taal! **Kevin Powers** (die zelf diende in Irak): *De Gele Vogels*, over de oorlog in Irak: het verhaal van de jonge soldaat Bartle deed me voelen hoe het echt zou kunnen zijn om in een oorlogssituatie te leven. **Knausgård** (*Vader en Liefde*). Ik houd niet van schrijvers die het over details in hun leven hebben, maar dit greep me meteen door de herkenbaarheid en de fraaie stijl.

WG Sebald *Austerlitz*. Het verhaal van een Joodse jongen uit Praag, die vlak voor WO 2, met een kindertransport naar Groot-Brittannië werd gebracht. Op leeftijd gaat hij zijn leven reconstrueren. Met vervreemdende foto's. **Denis Johnson** *Treindromen*. Ontroerende roman over een man met stil verdriet in de natuur van Idaho. Zoals Michael Cunningham meldt op de achterflap: 'Just shut up and read this, motherfucker!'

Mijn top 5

Frans Woolthuis

Nesbø, *De roodborst*. De eerste en beste uit de Harry Hole serie met als hoofdpersoon een alcoholistische Noorse inspecteur. Prachtig vervlochten verhaallijnen. Spannend tot het eind.

Eric-Emmanuel Schmitt, *Monsieur Ibrahim et les fleurs du Coran*. Lange tijd gemeden, omdat iedereen er zo enthousiast over was, maar ten onrechte. Mooi poëtisch en filosofisch verhaal.

Nop Maas: deel 1: *Kroniek van een schuldig leven* (Biografie Reve). Kroniek van een onuitstaanbaar mens. Opvallend hoe vaak onsypathieke schrijvers (Flaubert, Simenon) meesters in de literatuur zijn.

Vasily Grossman, *Live and fate*. Oorlog en vrede revisited in de tijd van Stalin met prachtige waarheden als: 'whenever we see the dawn of an eternal good, the blood of children and old people is always shed. Human history is not the battle of good struggling to overcome evil. It is a battle fought by a great evil struggling to crush a small kernel of human kindness.'

Jan van Mersbergen, *Naar de overkant van de nacht*. Een boek voor alle zintuigen. Je drinkt mee met de hoofdpersonen, beleeft dezelfde hallucinerende carnavalsnacht.

Mijn top 5

Nienke Meeter

Mijn criterium voor dit lijstje is eenvoudig: Wil ik deze boeken nog eens lezen?

Alle 1600 dundrukpagina's van *Oorlog en Vrede* van **Tolstoj** hoop ik nog eens te herlezen nu ik eenmaal gewonnen ben voor dit meesterwerk aller meesterwerken.

50 tinten grijs van **E.L. James** is een collectief geadapteerd meisjesboek, dat door literatuurkenners verguisd wordt. Wil de hoofdpersoon meegaan in de SM-séances van haar eerste geliefde of moet ze vertrekken? Superlekker.

Door *Kalme Chaos* van **Veronesi** werd ik

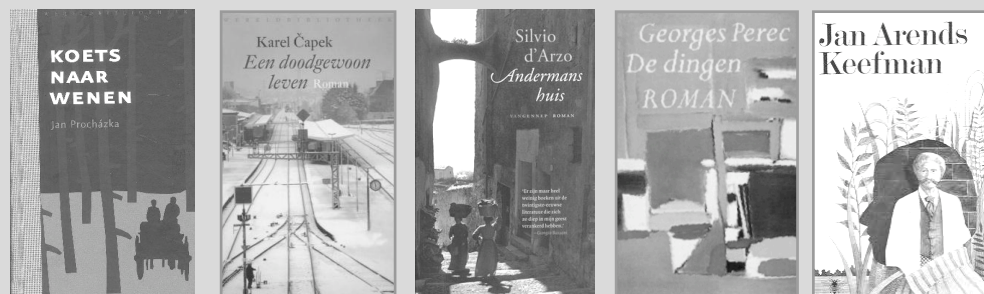
meegenomen in de rouw van de hoofdpersoon om de verdrinkingsdood van zijn vrouw. Fris en toch ontroerend.

Asja van **Ignatieff** gaat over een vrouw temidden van Russische emigranten in Parijs in de vorige eeuw. Gewoon een ouderwets goed boek.

In *Alsof het voorbij is* van **Barnes** denkt een zestiger nooit iets meegemaakt te hebben, totdat hem duidelijk wordt wat er allemaal langs hem heen gegaan is. Geraffineerd opgebouwd door een gelouwerd schrijver. Ik val daar toch ook voor, net als iedereen.

Mijn top 5

Marieke de Ridder

Vijf titels, okay. Het liefst de dikke pillen die de boekhandelaar ondanks mijn aandringen nog steeds niet heeft gelezen.

Van Musils *De man zonder eigenschappen* waarvoor ik al eerder in de Bode een hartstochtelijk pleidooi hield, tot **Blösch** van de Zwitser **Sterchi** over het leven van een gastarbeider en een koe, beide onovertroffen. Nóch die van **Bolaño**, **Roger Martin** of **Virgil Gheorghia**.

Ik geef het op. Dunne boekjes dan. Maar wel alleen die pareltjes die ik na lezing direct heb herlezen, in

het verlangen te doorgronden hoe de schrijver me bij de strot grijpt.

Koets naar Wenen van **Jan Procházka**, *Een doodgewoon leven* van **Karel Čapek**, *Andermans huis* van **Silvio d'Arzo**, *De dingen* van **George Perec** en... van eigen bodem *Lena*, een kort verhaal van **Jan Arends**, met de fabelachtige openingszin: "Lena, waarom stink je zo?", en dan de tweede zin: "Niet dat het mij wat uitmaakt."

Kom daar maar eens uit, Ton!

Mijn top 5

Frans Schouten

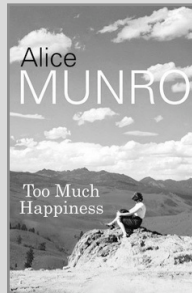
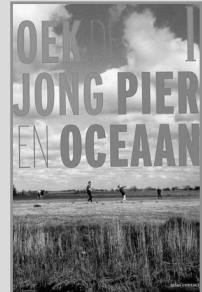
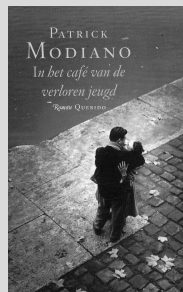

Verfuid van **Rascha Peper** verhaalt het noodlot van de verzamelaar die ten ondergaat aan zijn obsessie voor de romantische kunstschilder Caspar David Friedrich. Als altijd is Peper goed ingelezen in de achtergrond van haar onderwerp. De Belgische dichter **Hubert van Herreweghen** heb ik onlangs ontdekt. Zijn cyclus *Een lamentatie van de melaatse koning* heeft een zeer oorspronkelijk geluid; prachtige taalbeheersing. Ik wil nu alles van hem lezen. De Spaans/Nederlandse schrijver **Miquel Bulnes** schreef de adembenemende roman *Het bloed in onze aderen*. Mijn ontdekking in 2011 over corruptie in de hoogste

Spaanse kringen. Hoofd-persoon kapitein Santamaria onthult een smerig geheim. *De Verzamelde Gedichten* van **P.C. Hooft** onder red. van Joh. Koppenol, T. van Strien en N. Veldhorst behoren in elk huishouden luidop te worden gelezen. Luister vooral naar de bijgevoegde CD met de gezongen liederen. **Kees van Hage** schreef een roman over de omzwervingen van een viool: *Verstreken jaren*, in uitstekend leesbaar Nederlands. Vele klassen beter dan de muzikale kitsch van Margriet de Moor, Menkveld et alii.

Mijn top 5

Lex Goes

Patrick Modiano, *In het café van de verloren jeugd* De afgelopen zomer heb ik zijn hele oeuvre herlezen, en deze titel uit 2008 alweer misstaat niet in het rijtje. Een onweerstaanbare melancholieke, raadselachtige beschrijving van de zoektocht naar een herinnering.

Isaak Babel, *Verhalen*.

Terecht de hemel in geprezen vertaling van een geweldige schrijver. Verhalen uit de eerste helft van de vorige eeuw over de wreedheid van het rode leger tijdens de Poolse veldtocht en over het vroegere Odessa.

Louis Guilloux, *Het zwarte bloed* Een prachtige gelaagde vertelling uit 1935 over de laatste dag van Cripure. Absurd, dubbelzinnig, een klassieke tragedie met onvergetelijke beelden, een echte aanrader.

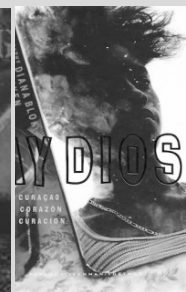
Oek de Jong, *Pier en oceaan*.

Wat je noemt literatuur! Een van de beste Nederlandstalige boeken van de afgelopen jaren. **Alice Munro**, *Too much happiness*.

De laatste bundel van de Nobelprijswinnares nog eens gelezen, en werd er weer helemaal warm van. Wat een schrijfster.

Mijn top 5

Willem Koperdraat

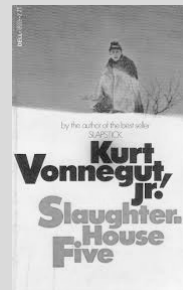
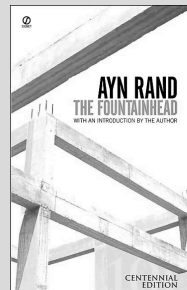
Ik moet bekennen dat ik het voorportaal van Tons boekhandel veelal laat voor wat het is, op een verjaardagscadeau na en dat ene exemplaar van *Alles in het klein* van de vergeten schrijver **Erik Verpale**, vanachter het drie-voor-tien-eurorek, en *2666* van **Bolaño**, nog zo'n belangwekkend boek dat zich leest als een omgedraaide rivier met vele vertakkingen.

Maar in het binnenste van de boekentempel, daar waar zich des zaterdagsnamiddags een burgercomité ophoudt, staat een kast met boeken

zonder omloopsnelheid en zonder duidelijke rubricering. Een gruwel voor elke boekhandelaar. Laat u verrassen door soms onnodige titels als *Le petit train* over de 'verdwenen trein naar de Mont Ventoux', het tweetalige (!) *Mercatorplein* van Paul Arnoldussen en fotograaf Brian Rose, *Made in Belgium* door **Harry Gruyaert** met gedichten van Hugo Claus, en *Ay Dios* door **Jan Brokken** (tekst) en Diana Blok, en geniet het wonder dat deze titels de weg naar uw boekwinkel gevonden hebben.

Mijn top 5

Ben Weller

Mijn keuze bestaat uit boeken van buitenlandse auteurs van wie ik veel tot alles heb gelezen; **Alessandro Barrico** *Novecento*. Over een pianist die van zijn geboorte tot zijn dood op een schip leeft. Vaak herlezen. Zelfs in het Italiaans!

Ágota Kristóf, *Het Dikke Schrift*. De trilogie over twee(?) broers is een van de beste boeken over de oorlog die ik ken. Hiervan ik heb inmiddels 7 ex. aan zoekende klanten in de winkel verkocht **Ayn Rand**, *The Fountainhead* (De Eeuwige bron) In de architectenwereld (USA rond 1930) blijft

Howard Roark ondanks veel tegenwerking zijn idealen trouw.

Andrew Vachss, *Flood* (Burke's Manhattan)

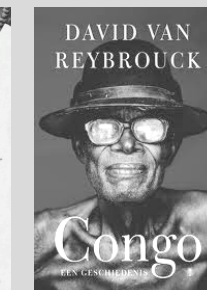
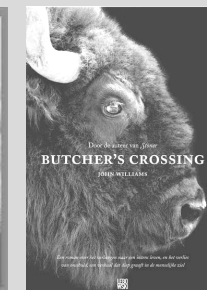
Over Burke, een dubieuze privé-detective die strijdt voor de goede zaak met kleurrijke outlaws als helpers.

Kurt Vonnegut, *Slaughter House Five*.

Vonnegut was krijgsgevangene in Dresden tijdens het bombardement. Hij verweeft dit thema met science-fiction. Elke beschrijving van wreedheid, dood en verdriet eindigt met 'So it goes'.

Mijn top 5

Titia Jansen

Moeder doen van **F. Starik**

Leest afwisselend met een traan en een glimlach van (althans voor mij) de herkenbare onmacht van hoe een dierbare wegglijdt daarbij tegelijkertijd je leven er door wordt beheerst, of je wilt of niet.

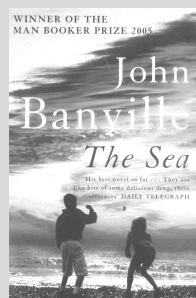
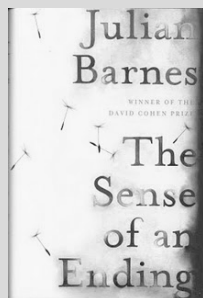
Ik wil nooit vergeven worden, brieven van **Ted Hughes**. Intieme bundel die een beeld geven van de complexe persoon die bekend stond als de echtgenoot van de dichteres Sylvia Plath, die zelfmoord pleegde.

Butcher's Crossing **John Williams**. Grandioos wild-west avonturenboek over ontdekken, over-

leven, geloven in de woeste natuur van de 19e eeuw in Amerika. Overigens niet te vergelijken met Stoner. *De tijgervrouw* van **Galina Téa Obreht**. Aangrijpend relaas over een verwoestende burgeroorlog in de Balkan. Een mix van familiegeschiedenis, harde werkelijkheid, mythes en folklore.

Congo, een geschiedenis **David van Reybrouck**. Een eye-opener over de geschiedenis van de Congo, de voormalige achtertuin van de Belgische koning Leopold II. Stichter en enige bezitter van de kongo vrijstaat, een privé-project van de koning himself.

Mijn top 5

In *The sense of an ending* van **Julian Barnes** kijkt de hoofdpersoon met gemengde gevoelens terug op zijn studententijd. Het leven had iets anders voor hem in petto, dacht hij. Over verloren idealen en het einde van dierbare vriendschappen. Onafwendbaar? Een prachtig psychologisch portret.

John Banville *The sea*. De hoofdpersoon raakt tijdens een zomervakantie in de ban van een tweeling, mysterieus, verleidelijk, ongrijpbaar. Ook hier blijven de herinneringen de hoofdpersoon achtervolgen.

Martin Gayford beschrijft in *The yellow house* de

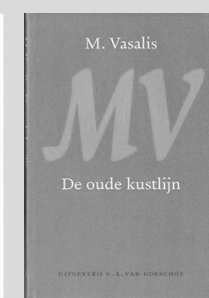
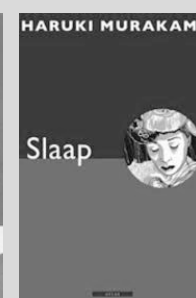
turbulente weken toen Van Gogh en Gauguin samen schilderden in Arles en Van Gogh zijn oor af zou snijden..

Mister Pip van **Lloyd Jones** gaat over een jong meisje Matilda dat midden in een dreigende burgeroorlog een veilige plek vindt in de klas van Mr. Watts, het enige gebruikte leerboek Dickens 'Great Expectations'. Poëtisch en tegelijkertijd hartverscheurend.

En waarom kan ik *Light* van **Eva Figes** maar niet vergeten?. Over één dag in het leven van de familie Monet-Hoschedé. Prachtige korte impressies van een familie in rouw.

Fatima van der Maas

Mijn top 5

Dat ik liefheb van **Bernardo Ashtu**. Ashtu, zoon van een joodse moeder en creoolse vader, voelde zich een zwarte dichter. Geen dichter uit het Nederlandse taalgebied die zo mooi, weemoedig en kleurrijk zingt over de liefde, de zee en de dood.

Perenbloemen bloeien wit van **Gerbrand Bakker**. Briljant vertelt verhaal vanuit wisselend perspectieven. Ontroerend, grijp je bij de strot. Tissues paraat! *Slaap* van **Haruki Murakami** Bloedstollende nocturne met mooie illustraties, ware kunstwerken van Elbrich Fennem. 'n Literair juweeltje!

Sleur is een roofdier van **D. Hooijer**. Poëtisch en humoristisch. Zo begint het verhaal Leliën: *Ik heb*

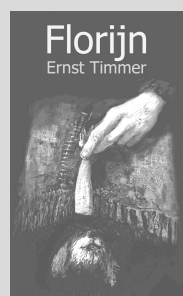
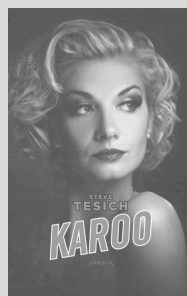
altijd wel rozen staan van deze of gene, mooie bloemen zijn dat. Maar de seks die daarop volgen moet, vind ik oppervlakkig....

En tenslotte het wondermooie *Langs de kustlijn* van **Vasalis**

ouderdom

Ik oefen als een jonge vogel op de rand van 't nest, dat ik verlaten moet in kleine haperende vluchten en sper mijn snavel

Mijn top 5

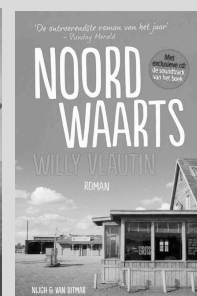
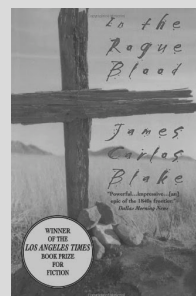

Verrassend goed, grappig, maar toch ook schrijnend vond ik *Karoo* van **Steve Tesich** uit 1998, maar onlangs in het spoor van andere vergeten prachtboeken 'herontdekt'. Het is het verhaal van een onmatige (veel drinken, roken, eten) script doctor met de naam Karoo, die onvolwaardige scenario's herschrijft voor Hollywood. *Schroder* van **Amity Gaige** was ook een geweldige leesavontuur. Gaige laat, net als Tesich, zien dat a good read bepaald niet oppervlakkig hoeft te zijn. Er gebeurt veel en er is een fraaie spanningsboog die de lezer naar het einde trekt. Van de

Nederlandse oogst noem ik graag *Dit zijn de namen* van **Tommy Wieringa** – de rechte winnaar van de Libris Literatuur Prijs – en *Florijn* van **Ernst Timmer**, een wreed-realistische roman over de onderste, ernstig vervuilde laag van de samenleving. Ik zou ook graag een mooie thriller nomineren, maar bij gebrek aan een goede kandidaat ben ik zo brutaal mijn eigen *De advocaat* aan te bevelen.

René Appel

Mijn top 5

Op aandringen van Martin Koolhoven las ik *In the Rogue Blood*, een western van **James Carlos Blake**. De vertaling verschijnt komende zomer bij Meulenhoff. In een scène wordt een jongen levend gescalpeerd terwijl hij onder een paard ligt. Als mensen hem later vragen hoe hij aan die wond komt zegt hij zegt: Ik ben gestruikeld bij het vuur. Nou, zeggen die mensen, we kwamen er laatst ook al een paar tegen die precies zo gestruikeld waren. **Willy Vlautin** leverde met *Noordwaarts* een prachtig boek af over een zwanger meisje met een vriend die haar slaat. Toch hartverwarmend.

Walter van den Berg's *Van dode mannen win je niet* is ook gewelddadig maar dan over een stiefpa. Heel goed geschreven. Verder las ik *Agaat* van **Marlene van Niekerk**, dat in Zuid-Afrika speelt over een vrouw op haar sterfbed en haar huishoudster Agaat die haar voorleest. Als laatste noem ik *The Road* van **Cormac McCarthy**; dat boek herlees ik ieder jaar.

Jan van Mersbergen

De honger van Louise

Zou het tegenwoordig nog mogelijk zijn, de actie om een dame uit een chique appartementengebouw te jagen omdat ze regelmatig “herenbezoek” ontvangt? Simon Carmiggelt schrijft er een Kronkel over in het jaar 1963, net vóór het uitbreken van de seksuele revolutie in Nederland. Ons land is niet zoveel veranderd sinds 1960, al lijkt het maar zo. Dat mensen uit hun buurt worden weggekeken vanwege een homoseksuele relatie of een minder wenselijk geachte geografische herkomst, is ook nu nog hier en daar een merkwaardig beleden volksvermaak.

Carmiggelt is op bezoek in de deftige flat van zijn nicht Louise. Een bazige buurdame komt met een lijst waarvoor ze de handtekening vraagt aan nicht Louise. De huiseigenaar moest de huur maar opzeggen aan een der jonge, vrouwelijke huurders vanwege haar onzedelijke levenswijze. Carmiggelt heeft duidelijk een hekel aan de dominante buurvrouw die zichzelf tot norm maakt van wat wel of niet “hoort”. Zijn gedistingueerde nicht Louise weigert bovendien te tekenen. Ze acht zichzelf niet bevoegd en legt het uit in deze raamvertelling.

In de hongerwinter van Wereldoorlog 2 kwamen zij en haar man bijna om het leven van honger en uitputting. Er zijn destijds in de grote steden in het Westen vele duizenden mensen aan nijpend voedselgebrek gestorven. Nicht Louise probeert het nog één keer. Ze trekt de polder in en klopt aan bij een kleine boerderij waar een oude boer haar tracteert op boterhammen met spek die ze uitgehongerd opeet. Maar de gulle gastheer kan zijn handen niet thuishouden. Nicht Louise heeft hem maar laten begaan. Daarom acht ze zich niet bevoegd te oordelen over het herenbezoek van de buurvrouw.

Niet onmogelijk dat nicht Louise is teruggekeerd naar deze oude weldoener. Want op twee boterhammen met spek kom je de hongerwinter niet door. Ze moest immers nog haar man verzorgen die niet sterk was, zoals ze vertelt.

Frans Schouten

Foto van Simon Carmiggelt toen hij een tentoonstelling van karikaturen opende in oktober 1958 in het vermaarde café van Theo Ruiter aan de Rozengracht 160. Opvolger Karel Ruiter uit wiens archief de foto afkomstig is, heeft bezworen dat Carmiggelt bij de gelegenheid volkomen nuchter was, hoewel zijn gelaatsuitdrukking anders doet vermoeden.

Oud zeer

Gistermiddag was ik even op bezoek bij mijn nicht Louise. Zij is de weduwe van een beminnelijke Amsterdamse notaris en heeft, na de dood van haar man, het grachtenhuis verwisseld voor een klein flatje in zo 'n splinternieuw bouwwerk aan de rand van de stad. Tussen wat fraaie antieke meubeltjes troont ze daar als een nog altijd mooie, grijzende dame, die beschikt over zo 'n ingebouwde wellevendheid, welke tegenwoordig niet meer wordt geleverd.

Terwijl ik mij, bij een kopje thee, liet inlichten over de staat van haar gezondheid, ging de bel. 't Bleek een medebewoonster van het flatgebouw te zijn, een zorgvuldig geklede dame, met echte juwelen en van die armbanden met gouden munten, welke haar conversatie het gerinkel meegaven van een mijnlift. 'Ach mevrouw, ik had u eigenlijk even willen spreken over een spoedeisende, delicate kwestie', zei ze met een blik in mijn richting. Ik veerde al uit mijn biedermeierstoeltje om op te krassen, maar dat hoefde niet. Ik mocht er wel bijblijven, vond ze.

't Betreft de flat hierboven op de derde etage', zei de dame. 'U weet dat die sinds vorige maand is bewoond...' 'Ja, door dat alleraardigste blonde vrouwtje', bevestigde mijn nicht. 'Dat is een kwestie van appreciatie', zei het rinkelmens koel. 'Wij hebben – en dan bedoel ik de dames Van Eesteren, mevrouw Roekoe en ik zelf – die flat zorgvuldig in de gaten gehouden en nu weten we het absoluut zeker: 't is lichte cavalerie'. 'Och heden', riep nicht Louise met een toch wat suspecte opleving van haar belangstelling, 'en hoe hebt u dat kunnen vaststellen?' 'Doodeenvoudig', antwoordde de dame, 'ze komt iedere avond thuis met een ander mannelijk individu en dat individu vertrekt pas de volgende morgen. Voilà'. 'Lieve help', zei nicht.

De dame opende hevig rinkelend haar tas, die aan een groot aantal reptielen het griezelijk leven had gekost, en bracht een papier te voorschijn. 'We moeten natuurlijk iets doen', sprak ze ernstig, 'want ik ben toch echt niet van zins mijn levensavond te slijten in een verdacht huis'. 'Nou...', zei nicht Louise, 'is dat nu niet wat overdreven?' 't Zijn achtenveertig flats en als er

dan één niet helemaal correct is, wordt het hele bouwwerk toch nog niet verdacht?' 't Werpt een smet op ons allemaal', riep de dame, 'daarom heb ik een protestbrief opgesteld voor de huiseigenaar. De strekking is populair gezegd: zij eruit of wij eruit. Ik heb al achtentwintig handtekeningen en nu kwam ik u verzoeken om de uwe'. Zij legde het stuk op tafel en schroefde de dop van haar vulpen.

Peinzend keek nicht Louise er enige tijd naar. Toen zei ze: 'Neen, ik voel me niet bevoegd om dit te veroordelen'. 'Maar u als fatsoenlijke vrouw!', riep de dame. 'Ja, dat ben ik geloof ik wel', zei mijn nicht met een hulpeloze glimlach. 'Maar het is allemaal zo betrekkelijk...'

Zij schudde haar fraai gekapte hoofd en vervolgde: 'Ik zal u eens wat vertellen. In de hongerwinter, he, woonde ik met mijn man in Amsterdam. En we waren ten einde raad. We hadden niets meer. Mijn man is nooit sterk geweest, maar ik was toen nog een stevige, gezonde vrouw van amper veertig, dus ik zei tegen hem: "Henri, ik neem een fiets en ga de boer op". Nou, 't was een vreselijke tocht. Afschuwelijk koud, weet u, en wáár je kwam, stond er op de deur van zo 'n boerderij een bordje: "Uitgeruild". en als je dan belde, deden ze niet eens open. Ze bleven sigaartjes roken achter het raam en als je dan liet zien wat je aan te bieden had – antieke borden waren het bij mij – dan lachten ze je uit.

Ik werd er helemaal wanhopig van, maar ik besloot het toch nog één keer te proberen. Met een rammelende maag klopte ik aan bij een kleine boerderij. De deur werd opengedaan door een magere, oude kerel. En ik zei: "Meneer, ik ben de vrouw van een notaris uit Amsterdam en ik heb zo 'n honger". Hij liet me binnenkomen, sneed twee dikke boterhammen, deed er spek op en zei: "Eet maar op". Lieve mensen, het water liep uit mijn mond en ik begon meteen te eten. Hij kwam naast me zitten, naar ik eerst dacht om te zien hoe lekker ik smikkelde, maar toen ik een halve boterham op had, voelde ik dat hij onder de tafel met zijn hand aan mijn knie zat'.

'Wat afschuwelijk', riep de rinkeldame, 'en wat deed u?' 'Niets', zei nicht Louise glimlachend, 'ik heb hem maar laten begaan. Want ik had zo 'n verschrikkelijke honger'.

Kronkel

Uit de bundel: *We leven nog*, Amsterdam 1964